

Lukas kapitel 4. Övers och komm: Bo Giertz

Evangelium enligt Lukas Kapitel 4 Jesus avvisar frestaren (Luk 4:1–13)

Översättning

Uppfylld av Anden vände Jesus tillbaka från Jordan. Av Anden fördes han omkring i öknen och under fyrtio dagar frestades han av djävulen. Under de dagarna åt han ingenting, och när de var förbi hungrade han. Då sade djävulen till honom: Är du Guds Son, så säg åt den här stenen att den blir ett bröd. Men Jesus svarade honom: Det står skrivet: Människan lever inte enbart av bröd. Då tog han honom med sig upp och lät honom för ett ögonblick se alla riken i världen. Och djävulen sade till honom: Jag skall ge dig all denna makt och all den härlighet som finns här. Åt mig har den blivit överlämnad och jag ger den åt vem jag vill. Fall bara ner och tillbed mig, så skall alltsammans bli ditt. Då svarade Jesus honom: Det står skrivet: Herren din Gud skall du tillbedja och honom allena skall du tjäna. Då förde han honom till Jerusalem och ställde honom på tempelplatsens yttersta utsprång och sade till honom: Är du Guds Son, så kasta dig ned härifrån. Det står ju skrivet: ”Han skall befalla sina änglar att ge dig sitt beskydd”. Och: ”De skall bära dig på händerna, så att du inte stöter din fot mot någon sten.” Då svarade honom Jesus: Det är sagt: Du skall icke fresta Herren din Gud.

När djävulen inte kunde fresta honom mera, vek han ifrån honom för att bida sin tid.

Kommentar

Jesus lämnar Döparen och Jordan. Han är invigd och utrustad till det verk som väntar, ”uppfylld av Anden”. Av Anden förs han omkring i öknen, säkert Juda vilda bergsöken som ligger mellan Jordanslätten och den odlade bygden. Egentligen står det att han fördes omkring där ”i Anden”. Det betyder inte i fantasien, utan ledd av Anden i Guds ärenden. Han skulle utföra första delen av sitt verk som frälsare och bestå i det prov där mänskligheten hade svikit.

Berättelsen om Jesu frestelser blir ofta avfärdad som legend och mytologi eller uppfattad som teologisk spekulation. Hur man bedömer verklighetsunderlaget beror i regel på hur man bedömer Jesus själv. Man kan se honom som en del av den historia, som vi känner till av egen erfarenhet. Då blir man givetvis skeptisk. Man kan se honom så som Nya Testamentet gör: som något unikt, som en Guds gärning utan motsvarighet på andra håll i världshistorien. Då kan man inte bedöma sannolikheten av det som berättas genom att undersöka om sådant annars brukar hända.

Att Jesus besegrade frestaren hör oupplösligt med till bilden av honom som Frälsare. De första människorna hade fallit. Israels folk, som korades av Gud och som han ”bar som en man bär sin son” (5 Mos 1:31), hade inte bestått provet. Nu hade Guds son kommit för att förverkliga sin Faders vilja. Han måste möta samme frestare, som bragt de andra på fall.

Att djävulen existerar är för Jesus och Nya Testamentet en självklar sak. Världen bär uppenbara spår av hans verk. Var och en som tror får ta upp kampen med honom. Det är inte bara fråga om något ont i människonaturen utan om en personlig makt som har sina planer och tar egna initiativ. När djävulen här säger att världen blivit överlämnad åt honom, så är det visserligen inte sant men det stämmer att han satt sig fast där som en upprorsmakare som trotsar Gud och försöker förstöra allt det goda i Guds skapelse. Jesus har själv liknat honom vid en stark man som sitter trygg på sin gård och bevakar sin egendom tills det kommer en som är starkare (11:21 f).

Det hör till frestelsens väsen, att man i tanken ser lockande möjligheter framför sig. Lukas antyder med sitt ordval i den andra frestelsen att det rörde sig om en inre upplevelse. Förutsättningen för dessa frestelser är givetvis, att Jesus var medveten om att äga möjligheter och personliga resurser som hängde samman med hans unika ställning. Ingen kan frestas att göra bröd av en sten, om inte frestaren kan säga: Du är ju Guds Son.

De tre frestelserna innebar alla tre att Jesus skulle använda den makt, han faktiskt hade, på orätt sätt. Han kunde ha använt den till att hjälpa sig själv ur all brist (utan att skada andra!), till att upprätta ett världsrrike (för att folken äntligen skulle få en god regering!) eller göra ett under för att övertyga de motspänstiga om vem han var (och hjälpa dem att tro!). Alla tre förslagen hade något rationellt och rimligt över sig. Men alla tre förutsatte att man skulle gå andra vägar än Guds. Jesus avvisar dem alla tre med Guds ord. Och dessa ord är alla hämtade ur ett avsnitt i Femte Mosebok (6:13 och 16, 8:3). Det är inte en tillfällighet.

Det avsnittet talar om hur Gud under fyrtio år förde Israel genom öknen för att pröva sitt folk och fostra det ”såsom en man fostrar sin son”. Gud ville ”förnimma vad som var i ditt hjärta, om du vill hålla hans bud eller icke”. Men Israel frestade Gud genom att tvivla och knorra. Nu skulle den historia, som slutat med fall, utspelas på nytt. De fyrtio dagarna i öknen är en påminnelse om de fyrtio åren. Här för Gud åter sin son ut i ”den stora och fruktansvärda öknen” och här finns äntligen en människa som består provet, där alla före honom fallit. Nu är den första segern vunnen. Verket bland människorna kan börja. Men frestaren har bara dragit sig tillbaka för att vänta på ett bättre tillfälle.

Jesus predikar i sin hemstad (Luk 4:14–30)

Översättning

Sedan vände Jesus i Andens kraft tillbaka till Galileen, och ryktet om honom spred sig överallt i trakten däromkring. Han undervisade i deras synagogor och blev prisad av alla.

Så kom han till Nasaret där han vuxit upp, och enligt sin vana gick han på sabbatsdagen till synagogan. Där trädde han fram för att föreläsa Skriften, och man räckte honom profeten Esaias bok. Han öppnade den och fann det ställe där det står:

Herrens Ande är över mig, ty han har smort mig.
Han har sänt mig till att förkunna evangelium för de fattiga,
till att predika frihet för de fångna och syn för de blinda,
till att befria de förtryckta
och förkunna ett nådens år från Herren.

Så rullade han samman bokrullen, lämnade den till tjänaren och satte sig. Alla i synagogan höll sina ögon fästa på honom. Så började han tala till dem och sade: I dag har detta Skriftens ord gått i uppfyllelse, medan ni lyssnade till det.

Alla berömde honom och undrade över att sådana nådens ord kunde komma från hans läppar. De sade: Är han inte Josefs son? Då sade han till dem: Säkert vill ni påminna mig om ordspråket “Läkare bota dig själv” och säga: Vi har hört vilka märkliga ting som har skett i Kapernaum. Gör nu likadana här i din hemstad! Sen sade han: Sannerligen, jag säger er: Ingen profet blir väl mottagen i sin hemstad. Men jag säger er som sant är: Det fanns många änkor i Israel på Elias tid, när himmelen var tillsluten i tre år och sex månader, så att det blev en svår hungersnöd i hela landet. Men ändå blev Elias inte sänd till någon av dem, utan till en änka i Sarepta i Sidons land. Och det fanns många spetälska i Israel på profeten Elisass tid, men ingen av dem blev renad, bara Naiman från Syrien.

När de hörde detta blev de rasande, alla som var i synagogan. De sprang upp från sina platser och drev ut honom ur staden och förde honom fram till randen av det berg som deras stad var byggd på, för att stöta honom ned. Men han gick sin väg mitt igenom hopen och vandrade vidare. Kommentar

I Nasarets synagoga hade Jesus lärt sig sina första psaltarverser, innan han ännu kunde tala riktigt rent. Där hade han lyssnat till det högtidliga reciterandet av Skriften på det gammaldags språket, som han så småningom började förstå. Troligen hölls där också “Bet sefer” den elementarskola, där pojkar fick lära sig läsa och recitera Skriften. Det var ingen lätt sak. Hemma talade man arameiska, men Skriften talade hebreiska, och i bokrullarna och på de små handskrivna lappar som man hade som läsebok fanns bara konsonanterna utskrivna. Och allt skulle läsas halvsjungande, efter noga bestämda melodier. Det var alltså en stor konst att “träda fram och föreläsa Skriften”. Den som anmälde sig till det, reste sig upp, och med synagogföreståndarens tillåtelse trädde han fram till sidan av skåpet med bokrullarna. Synagogtjänaren hämtade fram den rulle som behövdes, föreläsaren rullade upp den och letade reda på rätta stället.

Så gick det till också denna sabbat, när Jesus trogen sin vana deltog i gudstjänsten. Texten som han läste var en profetext, som han fick välja själv. Hans val måste ha satt nyfikenheten på helspänn i församlingen. Det var en text om Messias. Kanske man skulle få höra vad Jesus menade om den stora dagen, som skulle komma?

Jesus avslutar recitationen, räcker rullen tillbaka och sätter sig, så som läraren gör i österlandet. Alla stirrar på honom. Man kan höra en knappål falla.

Vad han sedan sade, återger Lukas med en enda mening. Han sade att detta ord nu, här, idag, inför deras ögon, hade gått i uppfyllelse. Messias hade kommit.

Vad som sen följde blir inte riktigt klart av texten. Det är tydligt att folket i Nasaret å ena sidan tyckte att deras landsman var en styv predikant. Men å andra sidan tyckte de att han tog för stora ord i sin mun. Han var ju ändå bara deras landsman. Hur man skall översätta den grekiska texten är inte riktigt klart. Lukas använder verbformer som betecknar en upprepad handling. En modern dansk översättning (Seidelin) säger: “Sen började de ideligen avbryta honom med bifall och med utrop av förundran över de nåderika ord, som strömmade från hans läppar.” Dessa “nådens ord” var det anstötliga. Jesus hade tillämpat profetens ord på sig själv. Han var härolden som kungjorde ett nådens år från Herren. Han förde med sig frihet och läkedom. Han var smord med Anden. Han var den Smorde, Messias.

Det låg i luften vad kritikerna nu skulle säga. De skulle begära att han legitimerade sig genom att göra under. Jesus förekom dem. Han lät dem förstå, att hans hemstad inte hade några rättigheter framför andra. Det var som med Israel på Elias och Elisass tid. Gud väntade tro av sitt folk, i Nasaret som på alla andra ställen.

Det var detta som utlöste en förbittring i synagogan, som växte till lynchstämning. Detta var ju hädelse! Deras landsman ville gälla för att vara Messias. En hädare skulle stenas. Alltså grep man Jesus och förde honom ut ur staden för att kasta honom nedför någon brant och låta honom följas av ett regn av stenblock, så som det brukade gå till vid en sådan avrättning. Men nu visade Jesus den makt, som han inte ville använda för att imponera på människorna. Han fick dem att vika undan, tydligen med sin blick eller makten i sin person, så som när han drev ut folket från Jairus gård eller renade templet. Så lämnade han dem. Han hade förkastats, inte som botpredikant, inte för sina stränga krav, utan för evangeliets skull. Ty evangelium rymmer en ofrånkomlig anstöt: att just denne Jesus är den som kommer med nåden, att allt till slut beror på hur man tar emot honom.

Så som Lukas berättar denna händelse för oss har han tydligen hämtat den ur en annan källa än Matteus och Markus, vilka också berättar om hur Jesus blev förkastad i sin fädernestad. Den hör med till det som man kallar för Lukas “särstoff”. Detta särstoff har han fogat in i en berättelse, där han i regel följer Markus när det gäller den kronologiska ordningen. Här har han

emellertid gjort ett undan-tag. Hos Markus kommer denna händelse längre fram. Lukas sätter in den i början av Jesu verksamhet. Det beror knappast på att det av berättelsen själv kan ha framgått, att detta tilldrog sig strax i början. Det förutsätts tvärtom att Jesus redan hade gjort märkliga tecken i Kapernaum. Snarare har Lukas placerat den här som något typiskt, något som skulle upprepas och bli slutresultat av Jesu verksamhet i Galileen. Händelsen i Nasaret säger detsamma som Simeon hade sagt i templet: Jesus var ett tecken som skulle bli motsagt. Sabbat i Kapernaum (Luk 4:31–44)

Översättning

Så kom han ned till Kapernaum, en stad i Galileen, och undervisade dem på sabbaten. De häpnade över hans undervisning, ty hans ord var fulla av myndighet. I synagogan fanns då en man som var besatt av en oren ande. Han skrek så det skallade: Bort! Vad har du med oss att göra, Jesus från Nasaret? Har du kommit för att förgöra oss? Jag vet vem du är, du Guds helige! Men Jesus avbröt honom barskt och sade: Tig och far ut ur honom! Då slungade den onde anden honom till marken mitt ibland dem och for ut ur honom utan att göra honom någon skada. Alla blev slagna med häpnad och sade till varandra: Vad är det med hans ord? Han har ju en myndighet och kraft, som kan befalla över de onda andarna så att de far ut. Och ryktet om honom gick ut över hela trakten däromkring.

Så lämnade han synagogan och gick hem till Simon. Men Simons svärmor låg i hög feber, och de bad honom för henne. Då lutade han sig över henne och befallde febern att vika, och den lämnade henne. Strax steg hon upp och redde till åt dem.

Men när solen gick ner förde de till honom sina sjuka, med alla deras många krämpor, och han lade händerna på dem, en efter en, och botade dem. Även onda andar for ut ur många av dem. De skrek: Du är Guds son! Men han avbröt dem barskt och tillät dem inte att tala, eftersom de visste att han var Messias.

När det blev dag, gick han bort till en öde plats, och folkhoparna började leta efter honom. Så kom de fram till platsen där han var, och de ville hålla honom kvar så att han inte skulle gå ifrån dem. Men han sade till dem: Även för de andra städerna måste jag förkunna det glada budskapet om Guds rike. Det är jag utsänd till. Och så predikade han i synagogorna i Judeen.

Kommentar

Av Kapernaums synagoga finns ruinerna kvar. De härrör från en senare ombyggnad, ty liksom svenska kyrkor omgestaltades också synagogorna ibland efter tidens smak. Till storleken liknade den en normal medeltidskyrka fast den var bredare (16 ggr 24 meter), och den tycks ha varit ungefär lika mörk invändigt. På sätt och vis var synagogan mera lik ett gammaldags bönhus än en kyrka. Längst fram fanns en estrad. Gudstjänsten sköttes av lekmän. Även de skriftlärde och fariséerna var lekfolk, arvtagare av den stora väckelsen på fädernas tid, när Israel kämpade för sitt liv och lyckades undgå att uppslukas av den hellenistiska hedendomen. Men fast synagogan saknade altare, hade man ändå vad vi skulle kalla altartjänst: en fast liturgi med bestämda textläsningar, med trosbekännelse och återkommande böner. Den ordningen övertogs av kyrkan och lever ännu kvar i vårt högmässoritual.

Jesus använde sig alltså av en rättighet, som tillkom varje skriftkunnig jude, när han föreläste ur Skriften och talade till folket. Men hans sätt att predika skilde sig från rabbinernas. De diskuterade och analyserade och återopade sina auktoriteter. Jesus talade med en omedelbar myndighet, som fick människor att häpna. Makten i hans ord visade sig också bland de sjuka. Att Jesus gjorde sådant, som man normalt inte höll för möjligt, intygas av alla källor, även de judiska. Han var ”mäktig i ord och gärningar”. Det framgår klart av skildringen av denna sabbat i Kapernaum. Folk häpnade över hans predikan och över hans makt över den besatte. Man märkte att här fanns ett sammanhang. Makten låg i hans ord. Man frågade sig, vad hemligheten var med detta ord. Man hade aldrig mött något liknande.

Gärningarna var i själva verket ett komplement till Ordet. De visade, att Guds rike höll på att bryta in. Messias skulle ju predika ”syn för de blinda”. I hans tid skulle ”den lame hoppa som en hjort och den stummes tunga jubla” (Jes 35:6). Att de sjuka blev botade var en del av det nya som kom. Men det kunde inte skiljas från det andra, från tron och syndernas förlåtelse. Här uppstod från första början ett problem, som denna berättelse vittnar om. När solen gick ner var sabbaten över. Man kunde återigen röra sig fritt. Och det första man tänkte på var att utnyttja den nye profeten och få hjälp för sina sjuka. På samma sätt var det nästa dag, när den nya arbetsveckan började. Jesus hade dragit sig undan – för att bedja, säger Markus – och man letade efter honom, och fann honom och bad honom stanna. Man han gick sin väg. Evangeliet var viktigast. Han var sänd för att predika. Här finns en klar gradering mellan arbetsuppgifterna. Evangeliet har att göra med både kropp och själ, men får det inte verka på själen blir all annan verkan meningslös.

Besattheten, som är så ovanlig bland oss men välkänd hos vissa primitiva folk, visar sig i att den sjuke talar och handlar som om en främmande person tagit honom i besittning. Det kan betyda en klarsyn och frispråkighet som är högst besvärande för omgivningen. Att Jesus tystade ner de besatta när de sade att han var Messias, berodde på att han inte ville vara en sådan Messias som folket väntade sig, en politisk ledare och omstörtare.

Med ”Judeen” menas här ”judarnas land”;, dit också Galileen hörde.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller
kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Lukas evangelium